

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/83/2025
Identifikačné číslo spisu:	8122207289
Dátum vydania rozhodnutia:	29.04.2026
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2026:8122207289.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Miroslava Šeptáka a členov senátu JUDr. Ivana Rumanu a JUDr. Branislava Kráľa v spore žalobcu C.. P. T.R., narodeného XX. U. XXXX, P., F.Ž. XXXXX/XXA, zastúpeného spoločnosťou Advokátska kancelária Brörtl & Čentík s.r.o. so sídlom Rázusova 1, Košice - mestská časť Juh, IČO: 50 560 611, proti žalovanej Slovenská republika, za ktorú koná Slovenský pozemkový fond, Bratislava, Búdková 36, IČO: 17 335 345, o určenie existencie vlastníckeho práva a pridelenie náhradného pozemku, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 19C/56/2022, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 28. novembra 2024 sp. zn. 18Co/3/2024, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovanej nárok na náhradu trov dovolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom podľa § 387 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) potvrdil rozsudok Okresného súdu Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie resp. prvoinštančný súd“) z 05. októbra 2023 č.k. 19C/56/2022-111, ktorým zamietol žalobu žalobcu o uloženie povinnosti „prideliť (previesť) bezodkladne do jeho vlastníctva (za nehnuteľnosť, ktorú nemožno vydať) iný - náhradný pozemok vo vlastníctve štátu, v primeranej výmere a kvality aký bol pôvodný pozemok pred jeho prepadnutím do vlastníctva Československého štátu“ a nárok na náhradu trov konania stranám sporu nepriznal (výrok I.); stranám sporu nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal (výrok II.).

1.1. Súd prvej inštancie vec v rámci zisteného skutkového stavu uviedol, že žalobca bol účastný súdnej rehabilitácie, súdnym rozhodnutím došlo na jeho strane k zrušeniu trestu prepadnutia majetku, ktorý sa týkal aj pozemku zapísaného LV č. XXXX ako parcela C KN XXXX/X zastavaná plocha nádvorie o výmere 796 m², katastrálne územie F., ku ktorému mal vlastnícke právo ku dňu rozhodnutia o prepadnutí majetku v dôsledku rozhodnutia o trestnom čine opustenia republiky. Žalobca preto žiadal, aby mu bol pridelený za tento pozemok iný, náhradný pozemok vo vlastníctve štátu. Svoj nárok

odôvodnil ustanoveniami § 100 ods. 2, 124 a 126 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „Občiansky zákonník“), s poukazom na články 1, 12, 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj na článok 11 Listiny základných práv a slobôd, článok 1 Protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru ľudských práv a článok 17 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie. Súd prvej inštancie však podotkol, že tieto právne normy sú všeobecnej povahy a predstavujú právny základ pre vydanie takých právnych noriem, na základe ktorých môžu všeobecné súdy konať a rozhodovať o konkrétnych právach a konkrétnych povinnostiach subjektov práva. Úlohou súdu v danom spore bolo predovšetkým posúdiť, odhliadnuc od toho ako z procesného hľadiska žalobca formuloval svoj nárok, či existuje v právnom poriadku Slovenskej republiky taká právna norma, ktorú môže v prejednávanej príhode hmotnoprávne aplikovať.

1.2. Napriek tomu, že súd prvej inštancie petit žaloby považoval za neurčitý a tiež zisteniu, že neexistuje právna norma, ktorá by umožňovala aj procesne v civilnom konaní ukladať orgánom štátu také povinnosti, ktoré žiadal žalobca, pristúpil k prejednaniu žaloby. Konal tak v presvedčení, že procesným odmietnutím nároku, by nezabezpečil dostatočnú ochranu práv žalobcu. Žalobca tiež žiadal a vyzýval súd, aby si sám preformuloval žalobný výrok a sám označil žalovanú stranu sporu. Poukazoval pritom vo vzťahu k určeniu žalovaného na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. júna 2020 sp. zn. 6Cdo/87/2019, (právna veta ktorého znie „nesprávne označenie orgánu, ktorý má v mene štátu konať, v žalobe o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z.z. nemôže byť na ujmu žalobcovi a nemôže viesť k zamietnutiu žaloby. Je vecou súdu, aby ustálil, ktorý orgán uvedený v § 4 tohto zákona má v mene štátu konať- pozn. najvyššieho súdu) a ohľadom neurčitosti a nevykonateľnosti petitu žaloby na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 07. októbra 2015 sp. zn. I.ÚS 192/2015 zverejnený v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 34/2015, (právna veta ktorého znie „žaloba je procesný úkon, ktorým sa žalobca obracia na súd s návrhom, aby o jeho určitom práve proti určitému žalovanému autoritatívne rozhodol; predmetom žaloby je tzv. žalobný nárok, ktorého formulácia musí vyplývať z jej obsahu a musí sa opierať o určitý právny dôvod vyplývajúci zo súhrnu tvrdených skutočností. Cieľom poučovacej povinnosti súdu je viesť žalobcu k tomu, aby ním vykonané procesné úkony mohli vyvolať zamýšľané účinky“). K predmetnému súd prvej inštancie uviedol, že žalobcu poučil na pojednávaní konanom dňa 05. októbra 2023 pri predbežnom prejednaní žaloby, ale napriek tomu zotrval na svojej žalobe. Ohľadom hmotnoprávnej úpravy poukázal na zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách, ktorý nadobudol účinnosť dňa 01. apríla 1991 a podľa § 1 ktorého, sa tento vzťahuje na zmiernenie následkov niektorých majetkových a iných krívd, ktoré vznikli občianskoprávnymi a pracovnoprávnymi úkonmi a správnymi aktami, urobenými v období od 25. februára 1948 do 01. januára 1990 (ďalej len „rozhodné obdobie“) v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti, rešpektujúc práva občanov Chartou Organizácie Spojených národov, všeobecnou deklaráciou ľudských práv a nadväzujúcimi medzinárodnými paktami o občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. V konaní sa preukázalo ako nesporné, že žalobca v čase, kedy mohol uplatniť svoje nároky podľa už citovaného zákona, nebol oprávnenou osobou podľa § 3 tohto zákona, keďže nebol v tom čase štátnym občanom Českej a Slovenskej federatívnej republiky a nemal trvalý pobyt na jej území. V konečnom dôsledku žalobca takýto nárok ani neuplatnil.

1.3. Súd prvej inštancie ďalej pokračoval, že právna teória a prax sa zhodli na prístupe pri strete medzi reštitučnými nárokmi a vlastníckymi nárokmi, ako je to uvedené napr. v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2013 sp. zn. 6Cdo/67/2012 „K stretu špeciálnej reštitučnej právnej úpravy a všeobecnej právnej úpravy sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadril v rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/130/2007 (inak vychádzajúcim zo stanoviska pléna Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. PL.ÚS 21/05 k tejto otázke) a tiež v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/71/2011. V týchto rozhodnutiach právne závery o nemožnosti domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov a formou určenia vlastníckeho práva boli podmienené možnosťou domáhať sa ochranným postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho teda danosťou reštitučného nároku v zmysle možnosti úspešne žiadať o vydanie veci podľa reštitučného predpisu. Pokiaľ táto podmienka splnená nebola, zostáva zachovaná možnosť domáhať sa ochrany vlastníckeho práva (v ktorej subjekt tohto práva okupáciou veci štátom neustránil) podľa všeobecných predpisov, a to aj žalobou určenia vlastníckeho práva. Určovacou žalobou sa v tomto prípade neobchádza zmysel a účel reštitučného zákonodarstva (reštitučné

predpisy a všeobecné predpisy si za tejto situácie nekonkurujú), preto ju ako prostriedok ochrany práva nemožno vylúčiť. V prípade okupácie vecí štátom, ak nie je daná možnosť domáhať sa vydanie vecí podľa reštitučných predpisov (napr. preto, že vlastníak nespĺňal podmienky oprávnenej osoby) je určovací žaloba jedinou možnosťou reálnej ochrany vlastníckeho práva. Otázka naliehavého právneho záujmu na takejto žalobe je preto závislá na posúdení konkrétnych okolností každej jednotlivéj veci."

1.4. Pri predbežnom prejednaní žaloby aj pri vyslovení predbežného právneho názoru súd prvej inštancie žalobcovi vysvetlil, že domáhať sa určenia vlastníckeho práva podľa slovenského právneho poriadku možno iba voči tomu, kto je v katastri nehnuteľností zapísaný ako vlastníak predmetnej nehnuteľnosti, a to určovacou žalobou podľa § 137 CSP s prihladením na nepremľanost' vlastníckeho práva podľa § 100 Občianskeho zákonníka, ale napriek uvedenému žalobca zotrval na svojej žalobe s odôvodnením, že takto v zmysle poučenia súdu žalovať nemôže, lebo pozemok (C KN parcela č. XXXX/X zastavaná plocha nádvorie o výmere 796 m², pre katastrálne územie F.), ku ktorému bolo zriadené právo osobného užívania sa oprávnenej osobe nevydáva a právo osobného užívania nadobudlo právny rozmer vlastníctva. Keďže žalobca nežaloval toho, kto je zapísaný na liste vlastníctva ako vlastníak spornej nehnuteľnosti (manželov X.), ale žaloval Slovenskú republiku v zastúpení Slovenského pozemkového fondu „o povinnosť pridelit'/previesť do vlastníctva žalobcu iný náhradný pozemok vo vlastníctve štátu" nebolo možné tejto žalobe vyhovieť, keďže v slovenskom právnom poriadku neexistuje právne ustanovenie/norma na základe, ktorého by súd takto mohol priznať žalobcovi uplatnený nárok. Prvoinštančný súd uzatváral že slovenské všeobecné súdy nemajú zákonodarnú právomoc a nemôžu ani aplikovať platné právo tak, aby obchádzali nedostatok konkrétnej právnej úpravy a musia rozhodovať v intenciách platných právnych predpisov. Pokiaľ by bol žalobca uplatnil voči vlastníkom - predtým osobným užívateľom sporného pozemku nárok na vydanie nehnuteľnosti podľa zákona č. 87/1991 Zb., a tento by sa mu nebol vydal podľa § 8 ods. 4 tohto zákona, zákon mu priznával podľa § 20 ods. 2 právo na finančnú náhradu podľa § 13 tohto zákona. Zákonodarca teda riešil aj otázky nemožnosti vydania pozemku oprávneným osobám a to spôsobom, ktorý bol prijatý právnou normou v zákonodarnom procese. V bode 30. odôvodnenia rozsudku prvoinštančný súd na podporu správnosti svojej argumentácie označil rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky riešiace obdobnú problematiku opätovne zdôrazňujúc, že žalobca sa mohol domáhať ochrany formou určovacej žaloby. Keďže takto nepostupoval, nedomáhal sa takéhoto určenia a nežaloval aktuálnych vlastníkov spornej nehnuteľnosti o určenie vlastníckeho práva, súd prvej inštancie žalobu zamietol. Výrok o trovách konania odôvodnil ustanovením § 255 CSP.

2. Odvolací súd v dôvodoch napadnutého - potvrdzujúceho rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie zistil správne skutkový stav a vec aj správne právne posúdil. Na týchto právnych a skutkových záveroch sa nič nezmenilo ani v štádiu odvolacieho konania. Na doplnenie správnosti dôvodov napadnutého rozsudku a v súvislosti s odvolacími námietkami odvolací súd pomerne obsírne zopakoval skutkové zistenia vyplývajúce z prvoinštančného konania (viď body 19. až 27. rozsudku). Ďalej uviedol, že súd prvej inštancie sa vo svojom rozhodnutí zaoberal dôvodnosťou uplatneného nároku z pohľadu osobitného právneho predpisu zákona č. 87/1991 Zb., ako aj podľa všeobecného právneho predpisu, Občianskeho zákonníka. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že tak základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd v sebe zahŕňajú aj právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a odôvodnenie rozhodnutia (II.ÚS 383/06). Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatnení. Obsahom tohto práva je i relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými zásadami, porušuje ústavnoprávne princípy (rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 85/06). Súd prvej inštancie vymedzil skutkové okolnosti a právny záver, ktoré ho viedli k zamietnutiu žaloby pre nesplnenie podmienok uvedených v zákone č. 87/1991 Zb. a ani podľa Občianskeho zákonníka. Po preskúmaní napadnutého rozsudku odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie dostatočne odôvodnil svoje rozhodnutie, pričom zdôraznil, že neuprel žalobcovi právo na spravodlivý proces napriek výhradám o nevykonateľnosti žalobného petitu. Keďže súd prvej inštancie sa vecou vecne zaoberal a dospel k záveru, že žalobe nemožno vyhovieť ani podľa lex specialis pre nesplnenie podmienok štátneho

občianstva, ani lex generalis na -určenie existencie vlastníckeho práva. Nárok žalobcu bolo potrebné subsumovať pod reštitučný predpis.

2.1. Odvolací súd ďalej pokračoval tým, že Európska komisia pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „Komisia“) v súvislosti s reštitúciami vyslovila, že podľa dohovoru neexistuje právo na reštitúciu vlastníctva, a pretože diskriminácia podľa čl. 14 dohovoru je možná len v súvislosti s porušením niektorého hmotného práva zaručeného dohovorom, nemožno odvodiť v prípade podmienky ani štátneho občianstva, ani trvalého pobytu podľa reštitučných predpisov porušenia zákazu diskriminácie. Ak teda neexistuje podľa dohovoru právo na reštitúciu vlastníctva, sú podľa Komisie reštitúcie v rukách každého štátu ako suveréna (č. 23131/93 Brežní v. Slovensko, č. 28390/95 Petzoldová v. Česká republika, č. 23899/93 Nohejl v. Česká republika, č. 23069/93 Jonas v. Česká republika). Ústavný súd Českej republiky pri svojej rozhodovacej činnosti v súvislosti s reštitučným zákonodarstvom konštatoval, že čl. 11 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ktorý platí aj v Slovenskej republike a obsahovo je identický s čl. 20 ods. 2 ústavy, je špeciálnym ustanovením k ústavnému princípu rovnosti všetkých subjektov týkajúcich sa nadobúdania a ochrany vlastníckeho práva. Je to práve čl. 11 ods. 2 listiny, ktorý vytvára pre zákonodarcu priestor pre obmedzenie okruhu oprávnených osôb v reštitučnom zákonodarstve ustanovením podmienky štátneho občianstva (viď rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 24/98).

2.2. Zásadné stanovisko zaujal Ústavný súd Českej republiky k podmienke štátneho občianstva ako predpokladu pre vydanie majetku v rámci reštitúcie už vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 33/96 zo dňa 04. júla 1997. V súvislosti s navrátením vlastníctva pozemkov a namietanou „diskrimináciou“, ktorá je chránená čl. 12 ústavy ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti vyslovil, že ju treba v konkrétnom prípade posudzovať s vykonávaním základných práv a slobôd obsiahnutých v druhej hlave druhom oddiele ústavy. V súvislosti s navrátením vlastníctva treba v tejto súvislosti za právne relevantné ustanovenie považovať druhú vetu čl. 20 ods. 2 ústavy, ktorá vytvára priestor na to, aby zákon ustanovil limity osobného rozsahu potenciálnych reštituentov z dôvodu, že toto ustanovenie deklaruje, aby určité veci boli iba vo vlastníctve občanov alebo právnických osôb so sídlom v Slovenskej republike. Kým čl. 4 ústavy explicitne vymedzuje veci, ktoré sú priamo z ústavy vo vlastníctve Slovenskej republiky, čl. 20 ods. 2 prvá veta ústavy ustanovuje zákonné limity vecného rozsahu majetku, ktorý môže byť len vo vlastníctve štátu a čl. 20 ods. 2 druhá veta ústavy vytvára priestor pre zákonodarcu ustanoviť osobný a vecný rozsah pri právnej úprave vlastníctva, resp. majetkových otázok, napríklad tak, že zúži osobný rozsah vlastníkov len na občanov Slovenskej republiky a právnické osoby so sídlom v Slovenskej republike ako vlastníkov určitých vecí. Rešpektujúc limity dané ústavou, špecifiká reštitučného zákonodarstva, ako aj doterajšiu judikatúru ústavný súd dospel k záveru, že v čl. I § 2 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. ustanovená podmienka štátneho občianstva Slovenskej republiky pre navrátenie pozemkov nevykazuje znaky namietaného nesúladu ani s čl. 11 Ústavy, ani s čl. 12 ústavy. Vzhľadom na tento záver ústavný súd návrhu krajského súdu na vyslovenie nesúladu čl. I § 2 ods. 1 ústavy s čl. 1 a čl. 12 ústavy nevyhovel (viď Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. Pl. ÚS 127/07 zo dňa 09. októbra 2008).

2.3 Na podporu správnosti prezentovaných názorov odvolací súd citoval aj z rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (viď sp. zn. III. ÚS 178/06) ako ja rozsudku najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 4Cdo/143/2022 zo dňa 25. septembra 2023).

2.4. Odvolací súd uzatváral, že ak oprávnená osoba zmeškala lehotu na uplatnenie reštitučného nároku, nemôže sa brániť žalobou o vydanie veci (vypratanie nehnuteľnosti), resp. určenie vlastníckeho práva podľa § 126 Občianskeho zákonníka s odvolaním sa na nepremlčateľnosť vlastníckeho práva (§ 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a na to, že ak niečo nie je upravené v reštitučnom predpise (špeciálny predpis), potom je možné subsidiárne použiť ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré vo všeobecnosti upravujú ochranu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Z povahy reštitučných zákonov ako predpisov špeciálnych vyplýva, že nároky nimi upravené nie je možné riešiť inak než podľa ich ustanovení v zmysle všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a osobitnom (lex specialis derogat legi generali). Ak stanoví reštitučný predpis určité podmienky na uplatnenie reštitučného nároku, nie je možné ten istý

nárok uplatňovať podľa iného predpisu (viď rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 177/2013). Po oboznámení sa so všetkými tvrdeniami žalobcu, argumentami žalovanej strany odvolací súd dospel k záveru, že v danom prípade žaloba bola podaná v roku 2022. Od prijatia reštitučných zákonov uplynulo viac ako 30 rokov. Je pravdou, že aj rozhodovacia činnosť všeobecných súdov na území Slovenskej republiky prešla vývojom vo vzťahu k otázke uplatnenia si nárokov reštituentov po zrušení rozhodnutí, ktoré viedli napríklad v tomto prípade k odňatiu majetku žalobcu a na tieto žalobca poukázal tak v podanej žalobe, ale hlavne v podanom odvolaní.

2.5. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP. Keďže žalobca ako odvolateľ nebol v odvolacom konaní úspešný a žalovanej strane trovy konania v súvislosti s odvolacím konaním nevznikli, odvolací súd rozhodol tak, že stranám sporu nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“), ktorého prípustnosť odôvodňovala ustanoveniami § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Navrhoval napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

3.1. V rámci dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP dovolateľ namietal, že odôvodnenie napádaného rozsudku je zmätočné, nepresvedčivé a nepreskúmateľné, pretože v ňom absentuje vysporiadanie sa so zásadnými argumentami žalobcu vo vzťahu k vytýkanému odňatiu jeho procesných práv vyplývajúcich mu z § 129 CSP. Odvolací súd sa obmedzil len na stotožnenie sa s dôvodmi uvedenými v prvostupňovom rozhodnutí a neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti, ktorými by reagoval na odvolacie námietky smerujúce proti nesprávnosti rozsudku súdu prvej inštancie. Týmto nesprávnym postupom odvolacieho súdu došlo k vážnemu zásahu do procesného práva žalobcu na poskytnutie primeranej lehoty (nie kratšej ako desať dní) na odstránenie súdom vytknutých nedostatkov žaloby a taktiež v jeho procesnom práve na riadne a presvedčivé odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Napokon namietal, že k porušeniu práva na spravodlivý proces došlo aj nesprávnou formou rozhodnutia. Súd prvej inštancie mal v súlade s § 129 ods. 3 CSP žalobu odmietnuť pokiaľ skutočne nevedel, čoho sa žalobca domáha. Žalobca by tak mohol znova podať žalobu s upraveným petitom, pretože uznesenie o odmietnutí žaloby netvorí pre takýto postup prekážku res iudicata. Nesprávnym procesným postupom súdu, spočívajúcim v meritórnom prejednaní žaloby a jej zamietnutím v dôsledku neurčitosti petitu, namiesto jej odmietnutia, tak bol žalobca významne negatívne dotknutý na svojich procesných právach.

3.2. V rámci dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) alebo b) CSP dovolateľ namietal, že sudy nižších inštancií opomenuli aplikovať § 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom sa odklonili od ustálenej praxe dovolacieho súdu (rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 317/09). Pre prípad, že by dovolací súd nepovažoval označené rozhodnutie za ustálenú súdnu prax žalobca mal za to, že je daná prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP, keďže právna otázka na vyriešení ktorej spočívalo napadnuté rozhodnutie nebola v rozhodovacej praxi doposiaľ riešená. Za takúto žalobca označil, „či je možné žalobcovi priznať ním uplatnený nárok, pokiaľ mu takýto nárok priamo nevyplýva z konkrétnej právnej normy“. Táto otázka bola pre rozhodnutie odvolacieho súdu podstatná, ba až rozhodujúca. Podľa na zoru žalobcu správne mal odvolací súd postupovať za aplikácie § 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka tak, že mal preskúmať resp. zaoberať sa možnosťou analogickej aplikácie obsahovo a účelom najbližších právnych noriem, napríklad ustanovení Občianskeho zákonníka o náhrade škody. Odvolací súd taktiež nesprávne právne posúdil aj ďalšiu právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a sice „či je prípustné domáhať sa ochrany žalobou o určenie vlastníckeho práva v prípade, ak v danom prípade proces navrátenia majetku upravovali reštitučné predpisy.“ Ním prezentované názory (bližšie viď bod 2.4. tohto rozhodnutia) označil dovolateľ za nesprávne a rozporné s inými rozhodnutiami Ústavného súdu Slovenskej republiky, v ktorých bola v spore nastolená právna otázka vyriešená odlišne, napríklad uznesenie IV. ÚS 628/2020 (ako aj v ňom uvádzané nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 460/2017, II. ÚS 249/2011). Správne mal odvolací súd v prvom rade skúmať, či existujú ospravedlniteľné okolnosti, pre ktoré žalobca nemohol uplatniť svoje nároky podľa predpisov reštitučného zákonodarstva a teda - či je v danom prípade možné pripustiť uplatnenie určovacej žaloby resp. iného právneho prostriedku ochrany vlastníckeho práva žalobcu. Z okolností

prejednávanej veci vyplýva, že žalobca nemohol úspešne uplatňovať nároky v režime reštitučného zákonodarstva. Následne mal aplikovať § 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka a posúdiť, či nárok žalobcu nie je možné priznať podľa iných zákonných ustanovení resp. na základe ústavných princípov slovenského právneho poriadku, vrátane zákazu odmietnutia spravodlivosti.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadрила.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je síce procesne prípustné, ale nie je dôvodné a preto ho zamietol (§ 448 CSP).

6. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

7. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolaateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolaateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. Dovolačný súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolačím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolaateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolačný dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolačný súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolaateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

12. Žalobca vyvodzujúc prípustnosť dovolania v prvom rade z ustanovenia § 420 písm. f) CSP namietal nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, pretože odvolací súd sa v rozhodnutí nevysporiadal so všetkými právne relevantnými dôvodmi v odvolaní, a hlavne so špecifickými námietkami odvolateľa/dovolateľa. Namietal tiež aj nesprávnu formu rozhodnutia, pretože súd prvej inštancie mal v súlade s § 129 ods. 3 CSP žalobu odmietnuť pokiaľ skutočne nevedel, čoho sa žalobca domáha.

13. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestranom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené zo zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

14. Princípu práva na spravodlivý proces zodpovedá právo účastníka na určitú kvalitu súdneho rozhodnutia a povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť. Súd sa teda musí zaoberať účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, III. ÚS 47/2019, IV. ÚS 372/2020, 1 Cdo 213/2019, 2 Cdo 190/2019, 3 Cdo 168/2018, 4 Cdo 3/2019, 5 Cdo 57/2019, 6 Cdo 33/2020, 7 Cdo 308/2019, 8 Cdo 152/2018).

15. V predmetnej veci sú v dovolaní napadnutom rozhodnutí (obsah ktorého nemožno posudzovať izolovane od rozsudku súdu prvej inštancie, lebo prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok - vid' rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08) zreteľne vysvetlené jeho podstatné dôvody, uvedené ustanovenia, ktoré súd aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery, ako i vysvetlené právne úvahy, ktorými sa pri rozhodovaní riadil. Prijaté právne závery sú primerane odôvodnené spôsobom zodpovedajúcim § 393 ods. 2 CSP (predtým § 157 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb.). Za procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa (v danom prípade žalobcu).

15.1. Konkrétnejšie k dovolacím námietkam žalobcu o nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia dovolací súd uvádza, že sudy nižších inšancií v odôvodnení svojich rozhodnutí dostatočným spôsobom objasnili (súd prvej inštancie v bodoch 29 až 35.; odvolací súd v bodoch 32 a nasl.) ako v spore dospeli k záveru o zamietnutí žaloby pre nesplnenie podmienok uvedených v zákone č. 87/1991 Zb. a ako aj v Občianskom zákonníku. Inak povedané, tak odvolací súd a pred ním aj súd prvej inštancie sa vo svojich rozhodnutiach zaoberali dôvodnosťou uplatneného nároku z pohľadu osobitného právneho predpisu zákona č. 87/1991 Zb., ako aj podľa všeobecného právneho predpisu, Občianskeho zákonníka. Ešte predtým ale súd prvej inštancie zrozumiteľne vysvetlil v bode 3 a 4 svojho rozsudku prečo pristúpil k prejednaniu žaloby, napriek tomu, že žalovaný petit považoval za neurčitý a tiež zisteniu, že neexistuje právna norma, ktorá by umožňovala v civilnom konaní procesne ukladať

orgánom štátu také povinnosti, ktoré žiadal žalobca ..., prideliť (previesť) bezodkladne do jeho vlastníctva (za nehnuteľnosť, ktorú nemožno vydať) iný - náhradný pozemok vo vlastníctve štátu, v primeranej výmere a kvalite aký bol pôvodný pozemok pred jeho prepadnutím do vlastníctva Československého štátu". Konal v presvedčení, „že procesným odmietnutím nároku, by nezabezpečil dostatočnú ochranu práv žalobcu". Pokiaľ žalobca žiadal a vyzýval súd, aby si sám preformuloval žalobný výrok a sám označil žalovanú stranu sporu (poukazujúc pritom vo vzťahu k určeniu žalovaného na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. júna 2020 sp. zn. 6Cdo/87/2019 a ohľadom neurčitosti a nevykonateľnosti petitu žaloby na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 07. októbra 2015 sp. zn. I.ÚS 192/2015 zverejnený v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 34/2015) prvoinštančný súd konštatoval, že žaloba nesmerovala k zamietnutiu pre nesprávne označenie orgánu, ktorý má v predmetnej veci v mene štátu konať (sp. zn. 6Cdo/87/2019), ani k odmietnutiu žaloby bez vysvetlenia a poučenia súdom o tom, ako má žalobný výrok znieť (sp. zn. I.ÚS 192/2015). O uvedených skutočnostiach súd prvej inštancie žalobcu poučil na pojednávaní konanom dňa 05. októbra 2023 pri predbežnom prejednaní žaloby, ale žalobca napriek tomu zotrval na svojej žalobe. V predmetnom vyššie opísanom postupe odvolací súd nezistil žiadne pochybenie a ani porušenie procesných práv žalobcu, s čím sa aj dovolací súd v celom rozsahu stotožňuje, pretože takýto postup zodpovedá zásade zákazu odmietnutia spravodlivosti (zákaz denegatio iustitiae), práve aplikácie, ktorej sa žalobca v spore dovoľoval. Podstatou predmetnej zásady je, že súd je povinný poskytnúť ochranu každému, kto tvrdí, že jeho právo bolo ohrozené alebo porušené. Porušenie tohto princípu by bolo priamym zásahom do práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Dovolací súd uzatvára, že odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu sa vypořádava so všetkými podstatnými rozhodujúcimi skutočnosťami, vrátane tých, na ktoré žalobca poukazoval aj v rámci dovolacích námietok a myšlienkový postup odvolacieho súdu je v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky rozhodujúce skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal (§ 220 ods. 2 CSP).

16. Zo zhora uvedeného (pod bodom 15.1.) je teda zrejmé, ako a z akých dôvodov odvolací súd rozhodol a podľa názoru dovolacieho súdu má odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu všetky náležitosti v zmysle § 393 CSP. Za procesnú vadu konania podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že žalobca sa s rozhodnutím odvolacieho súdu nestotožnil a že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa jeho predstáv. Samotná skutočnosť, že dovolateľ so skutkovými a právnymi závermi vyjadrenými v odôvodnení rozhodnutí súdov oboch nižších inštancií nesúhlasil a nestotožnil sa s nimi, nemôže sama osebe viesť k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ním predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jeho vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 98/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

17. Dovolací súd tiež poznamenáva, že pri posudzovaní splnenia požiadaviek na riadne odôvodnenie rozhodnutia, správnosť právnych záverov, ku ktorým súdy dospeli, nie je právne relevantná, lebo prípadne nesprávne právne posúdenie vecí prípustnosť dovolania nezakladá (porov. R 24/2017). Ako vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu, iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (napr. I. ÚS 188/06). Najvyšší súd už podľa predchádzajúcej úpravy dospel k záveru, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (viď R 54/2012 a 1Cdo/62/2010, 2Cdo/97/2010, 3Cdo/53/2011, 4Cdo/68/2011, 5Cdo/44/2011, 6Cdo/41/2011, 7Cdo/26/2010 a 8ECdo/70/2014). Skutočnosť, že dovolateľ má odlišný právny názor než odvolací súd, bez ďalšieho nezakladá a nedokazuje ňou tvrdenú vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP.

18. V posudzovanom prípade dovolací súd uzatvára, že obsah spisu nedáva podklad pre záver, že konanie pred odvolacím súdom bolo postihnuté namietanou vadou zmätočnosti uvedenou v ustanovení § 420 písm. f) CSP.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP

19. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“. Ustanovením § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa teda sleduje zámer minimalizovať nežiadúce odklony rozhodnutí odvolacích súdov od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a tým prispieť k ich jednotnému rozhodovaniu.

20. V zmysle záverov najvyššieho súdu vyjadrených v rozhodnutí publikovanom ako judikát R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

20. 1. S prihliadnutím na čl. 3 CSP do pojmu ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu treba zahrnúť aj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva, prípadne Súdneho dvora Európskej únie. Rozhodnutia súdov iných štátov, a teda ani rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky a Najvyššieho súdu Českej republiky pod tento pojem nespádajú (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. októbra 2017 sp. zn. 6Cdo/129/2017). Judikatúra ústavného súdu dotvára precedenčnú záväznosť ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v tom zmysle, že potvrdzuje ústavnú súladnosť dotknutej interpretácie a aplikácie právnej úpravy realizovanej najvyšším súdom. Podmienkou precedenčnej záväznosti toho-ktorého rozhodnutia nie je absolútna totožnosť so všetkými skutkovými okolnosťami prejednávanej veci. Predpokladom precedenčnej záväznosti je podobnosť týkajúca sa relevantných, ťažiskových okolností prejednávanej veci. Pokiaľ teda ústavný súd vyslovil názor na riešenie tej-ktorej otázky ako jedna z najvyšších súdnych autorít (čl. 2 ods. 2 CSP), je potrebné aby odvolací súd k tejto skutočnosti pri rozhodovaní prihliadol.

21. Aby na základe dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 písm. a) resp. § 421 ods. 1 písm. b) či § 421 ods. 1 písm. c) CSP mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP (porovnaj 2Cdo/203/2016, 3Cdo/216/2017, 4Cdo/64/2018, 6Cdo/113/2017, 7Cdo/95/2017 a 8Cdo/95/2017). K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže odvolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Aj právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP, podobne ako predchádzajúca právna úprava, dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

22. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázkou

relevantnou podľa tohto ustanovenia môže byť len právna otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázky síce riešené súdmi v priebehu konania, avšak netvoriace základ ich rozhodnutí, nemajú relevanciu v zmysle tohto ustanovenia. Predmetná otázka musí byť zároveň procesnou stranou nastolená v dovolaní. Právne otázky, dovolateľom v dovolaní nenastolené a nepomenované, nemajú relevanciu z hľadiska prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia.

23. Ešte pred posúdením samotného „právneho odklonu“ (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP), „vyriešenia právnej otázky“ (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP) alebo „zjednotenia rozdielneho rozhodovania“ (§ 421 ods. 1 písm. c) CSP) treba uviesť, že správnosť súdmi riešených skutkových otázok nemôže byť v dovolacom konaní podrobená meritórnemu prieskumu, lebo dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP); skutková okolnosť (t. j. skutková otázka, resp. riešenie skutkovej otázky) z hľadiska § 421 ods. 1 CSP je irelevantná. Dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (viď rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. IVObo/2/2020 a tiež sp. zn. IVCdo/2/2022, sp. zn. 8Cdo/278/2019).

24. V snahe autenticky porozumieť textu podania - dovolania (porovnaj rozhodnutie II. ÚS 302/2023 z 14. júna 2023) dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade žalobca zákonu zodpovedajúcim spôsobom zadefinoval relevantnú právnu (prvú) otázku (viď bod 3. tohto uznesenia odvolacieho súdu), tvrdiac, že pri jej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu resp. v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

25. V súvislosti s navrátením vlastníctva treba za právne relevantné ustanovenie považovať druhú vetu čl. 20 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len "ústava"), ktorá vytvára priestor na to, aby zákon ustanovil limity osobného rozsahu potenciálnych reštituentov z dôvodu, že toto ustanovenie deklaruje, aby určité veci boli iba vo vlastníctve občanov alebo právnických osôb so sídlom v Slovenskej republike. Kým čl. 4 ústavy explicitne vymedzuje veci, ktoré sú priamo z ústavy vo vlastníctve Slovenskej republiky, čl. 20 ods. 2 prvá veta ústavy ustanovuje zákonné limity vecného rozsahu majetku, ktorý môže byť len vo vlastníctve štátu, a čl. 20 ods. 2 druhá veta ústavy, vytvára priestor pre zákonodarcu ustanoviť osobný a vecný rozsah pri právnej úprave vlastníctva, resp. majetkových otázok, napríklad tak, že zúži osobný rozsah vlastníkov len na občanov Slovenskej republiky a právnické osoby so sídlom v Slovenskej republike ako vlastníkov určitých vecí (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 09. októbra 2008 sp. zn. Pl. ÚS 127/07).

26. V okolnostiach preskúmvanej veci odvolací súd na základe zisteného skutkového stavu ustálil, že ak oprávnená osoba (t. j. žalobca) zmeškala lehotu na uplatnenie reštitučného nároku (v danom prípade žaloba bola podaná v roku 2022 pričom od prijatia reštitučných zákonov uplynulo viac ako 30 rokov), nemôže sa úspešne domáhať nápravy spôsobenej krivdy žalobou o vydanie veci (vypratanie nehnuteľnosti), resp. určenie vlastníckeho práva podľa § 126 Občianskeho zákonníka s odvolaním sa na nepremlčateľnosť vlastníckeho práva (§ 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a na to, že ak niečo nie je upravené v reštitučnom predpise (špeciálny predpis), potom je možné subsidiárne použiť ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré vo všeobecnosti upravujú ochranu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Z povahy reštitučných zákonov ako predpisov špeciálnych vyplýva, že nároky nimi upravené nie je možné riešiť inak než podľa ich ustanovení v zmysle všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a osobitnom (lex specialis derogat legi generali). Ak stanoví reštitučný predpis určité podmienky na uplatnenie reštitučného nároku, nie je možné ten istý nárok uplatňovať podľa iného predpisu (viď rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 177/2013). Z hľadiska uvedeného sa podľa odvolacieho súdu súdy nižších inštancií pri riešení nastolenej otázky „či je prípustné domáhať sa ochrany žalobou o určenie vlastníckeho práva v prípade, ak v danom prípade proces navrátenia majetku upravovali reštitučné predpisy“ neodchýlili od záverov prezentovaných v už ustálenej súdnej praxi odvolacieho súdu. Pokiaľ by i naďalej bolo možné domáhať sa vydania veci (vypratania nehnuteľnosti) podľa § 126 Občianskeho zákonníka, ktoré bolo možné uplatniť si podľa reštitučného predpisu, prípadne požadovať určenie vlastníctva k tejto veci, bola by hromadne narušená právna istota osôb, ktoré až potom, ako bolo zrejmé, že k vydaniu nehnuteľnosti podľa reštitučného predpisu už nedôjde, na základe

riadnych právnych skutočností túto nehnuteľnosť získali od povinnej osoby (od štátu alebo jeho právnych nástupcov), ako aj právna istota budúcich nadobúdateľov tohto majetku. Vzhľadom na rozsah socializácie majetku v rokoch 1948 - 1989 by išlo už o neistotu v značnom rozsahu a takýto stav by bol v rozpore s požiadavkou právneho štátu (porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 177/2013).

27. K predmetným odvolacím súdom formulovaným záverom dovolací súd dodáva, že vo všeobecnosti platí, že nie je prípustné domáhať sa ochrany vlastníckeho práva (napr. žalobou o určenie vlastníckeho práva alebo o vydanie veci) podľa všeobecných predpisov (Občiansky zákonník), ak vec patrila do režimu tzv. reštitučných predpisov (*lex specialis*). Zmyslom reštitučného zákonodarstva bolo totiž zmierniť krivdy a obnoviť vlastnícke práva špecifickým postupom, nie obchádzať ho podaním klasickej určovacej žaloby. Určovacia žaloba je však prípustná ak sa preukáže, že štát zabral majetok bez právneho dôvodu (nejde o prechod vlastníctva zo zákona, ktorý by reštitúcie riešili), osoba preto mohla nestratiť vlastnícky vzťah a môže sa domáhať ochrany aj všeobecnými žalobami, čo ale nie je prípad preskúmvanej veci.

V danom prípade bolo nesporné, že žalobca v čase, kedy si mohol uplatniť svoje nároky podľa zákona č. 87/1991 Zb., nebol oprávnenou osobou podľa § 3 tohto zákona, keďže nebol v tom čase štátnym občanom Českej a Slovenskej federatívnej republiky a nemal trvalý pobyt na jej území. Pokiaľ by spĺňal podmienku štátneho občianstva a trvalého pobytu a uplatnil by si voči vlastníkom - predtým osobným užívateľom sporného pozemku včas svoj nárok na vydanie nehnuteľnosti podľa zákona č. 87/1991 Zb., a tento by sa mu nebol vydal podľa § 8 ods. 4 tohto zákona, zákon mu priznával podľa § 20 ods. 2 právo na finančnú náhradu (§ 13 zákona). K podmienke štátneho občianstva ako zákonného predpokladu pre vrátenie majetku sa vyjadril vo svojej rozhodovacej činnosti aj Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze, sp. zn. Pl. ÚS 127/07 zo dňa 09. októbra 2008 pričom dospel k záveru, že v čl. I § 2 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. (ktorým sa znova otvorila možnosť navrátenia majetku v dôsledku spôsobených krívd) ustanovená podmienka štátneho občianstva Slovenskej republiky pre navrátenie pozemkov nevykazuje znaky namietaného nesúladu ani s čl. 11 Ústavy, ani s čl. 12 ústavy, zohľadniac pritom limity dané ústavou, špecifiká reštitučného zákonodarstva, ako aj doterajšiu judikatúru. Aj Európska komisia pre ľudské práva v Štrasburgu v súvislosti s reštitúciami vyslovila, že podľa dohovoru neexistuje právo na reštitúciu vlastníctva, a pretože diskriminácia podľa čl. 14 dohovoru je možná len v súvislosti s porušením niektorého hmotného práva zaručeného dohovorom, nemožno odvodiť v prípade podmienky ani štátneho občianstva, ani trvalého pobytu podľa reštitučných predpisov porušenia zákazu diskriminácie. Ak teda neexistuje podľa dohovoru právo na reštitúciu vlastníctva, sú podľa Komisie reštitúcie v rukách každého štátu ako suveréna (č. 23131/93 Brežní v. Slovensko, č. 28390/95 Petzoldová v. Česká republika, č. 23899/93 Nohejl v. Česká republika, č. 23069/93 Jonas v. Česká republika).

Pokiaľ ide o druhú otázku, a síce „či je možné žalobcovi priznať ním uplatnený nárok, pokiaľ mu takýto priamo nevyplýva z konkrétnej právnej normy“, tak táto otázka nebola podľa dovolacieho súdu v okolnostiach danej veci a s ohľadom na zvolený petit žaloby pre meritórne rozhodnutie odvolacieho súdu podstatná, ako to mylne prezentoval dovolateľ. Podľa ktorého mal odvolací súd správne postupovať podľa § 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka a zaoberať sa možnosťou analogickej aplikácie obsahovo a účelom najbližších právnych noriem, napríklad ustanovení Občianskeho zákonníka o náhrade škody. V skutočnosti totiž žalobcovi vlastnícky resp. majetkový nárok nevznikol, a to pre nesplnenie zákonom stanovených podmienok; aj v prípade ich splnenia zmeškal lehotu na jeho uplatnenie, pretože táto je pri reštitučnom zákonodarstve formulovaná ako prekluzívna. Napokon bez povšimnutia stojí aj skutočnosť, že žalobcom zvolený petit žaloby „...pridelit' (previesť) bezodkladne do jeho vlastníctva (za nehnuteľnosť, ktorú nemožno vydat') iný - náhradný pozemok vo vlastníctve štátu...“ nemá žiadnu oporu v ustanoveniach platného právneho poriadku Slovenskej republiky.

29. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd žalobcom položenú otázku považoval súdmi nižších inštancií za správne vyriešenú, a preto podané dovolanie ako nedôvodné zamietol (§ 448 CSP).

30. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v súlade s ustanovením § 453 ods. 1 CSP v spojení s § 262 ods. 1 a zásadou úspechu žalovanej v dovolacom konaní, ktorej by patril nárok na náhradu trov dovolacieho konania proti žalobcovi v plnom rozsahu (§ 255 ods. 1 CSP). Z obsahu spisu ale vyplýva, že žalovanej žiadne trovy nevznikli, a preto jej dovolací súd nárok na ich náhradu nepriznal.

31. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.